

Łukasz Barys

CSONTOK, AMIKET
A ZSEBEDBEN HORDASZ

TYPOTEX VILÁGIRODALOM

Łukasz Barys

**CSONTOK,
AMIKET
A ZSEBEDBEN
HORDASZ**

Fordította
Körner Gábor

TYPOTEX

**Az Európai Unió
társfinanszírozásával**

Az Európai Unió finanszírozásával. Az itt szereplő vélemények és állítások a szerző(k) álláspontját tükrözik, és nem feltétlenül egyeznek meg az Európai Unió vagy az Európai Oktatási és Kulturális Végrehajtó Ügynökség (EACEA) hivatalos álláspontjával. Sem az Európai Unió, sem az EACEA nem vonható felelősségre miattuk.

A mű megjelenését az Instytut Książki © POLAND
Fordítási Programja támogatta.
This publication has been supported by the © POLAND
Translation Program.

**WACŁAW
FELCZAK
ALAPÍTVÁNY**

A kötet megjelenését a Wacław Felczak
Alapítvány támogatta.

Kości, które nosisz w kieszeni

Copyright © 2021 by Łukasz Barys

Originally published by Cyranka

Copyright © for the Polish edition by Cyranka

Hungarian translation © Körner Gábor, 2024

Hungarian edition © Typotex, Budapest, 2024

ISBN 978 963 493 293 2

ISSN 2064-2989

A MÉLYBEN ÉS A FELSZÍNEEN

A föld nem veri nagydobra a szenvedést, de csontokat rejt, amikre könnyen ráléphet az ember, ha az udvaron jár. Valami a felszínre került, de nem üvegszilánk vagy fadarab. Valami reccsent, így hát kaparni kezdtem. A száraz föld különös könnyedséggel ette be magát a körmöm alá. A térdem kivörösödött és felhorzsolódott, akárcsak a könyököm, de végül egy szikkadt, barna csontot emeltem fel a nap felé: törékeny, foltos darab. Zsebre vágtam a leletet, és újra letérdeltem. Még tucatnyi csontot sikerült csen-nem a földből: akadtak köztük kisebbek, nagyobbak, de

ugyanúgy barnák, törékenyek voltak. Mindet beraktam a zsebembe, most egész zenekar volt benne.

Pár nappal korábban hasonló csontokat találtam Sonia zsebében. Koszos, csupasz lábszárral ért minket az este. Fél napig az udvaron ténferegtem, amíg a narancssárga nap le nem csúszott a betonon a sötétségbe. A szünidő mindig unalmas, a hőség betapasztja a szád, semmire sem bírod rávenni magad, a többiek meg mind nyaralnak. Anya, miután hazajött a szupermarketből, ahol dolgozik, alszik, a nagyi a betegsége miatt alszik, rám marad, hogy a húgomat bevonszoljam a fürdőszobába, bár nem nagyon akar jönni, elfut és sír, kiabál, hogy utál.

Hagytam, hadd kiabáljon, mert arra számítottam, hogy anya felébred, és mond valamit, de nem ébredt fel – ki kellett aludnia a csomó sztornózott terméket. A nagyi meg leszarta, hogy mi lesz a szagunkkal, mert nem nagyon érzett semmit – sem az orrával, sem a pórusaival, sem a szívével –: köténye mögött a halál és a betegség lapult, amit fölébe helyezett a higiénianknak.

De azért megragadtam Sonia vékony csuklóját, és addig szorítottam, amíg végül megnyugodott – már látta, hogy nem ér el semmit. Félt tőlem. Rossz érzés volt, de nem szóltam, fogtam, és a fején át lehúztam róla a fagyifoltos blúzát, és összeborzoltam a haját – különösen merevnek tűnt, mint a faforgács. A másik kezemmel kinyitottam a csapot, és öntöttem egy kis tusfürdőt a kádba. Aztán lehúztam a húgom kiscatáját, és megtöröltem a véres térdét. Sonia lábujjai és bokája szinte fekete volt: fél napig szandálban járt, és a homokban babázott.

– Milyen Barbie vagy te? – kérdeztem tőle. – Vakond Barbie?

Nem válaszolt, összegömbölyödött fehér kukaccá, és karját összefonta kidudorodó pocakján. Ahogy ott állt védtelenül és soványan, egy tüneménynek láttam, akit meg kell védeni – és sírás fojtogatott. De zubogott az öntöttvas kádba a víz, el kellett zárnom – eleget hallottam környezetórán arról, hogy fogytán az emberek és állatok ivóvize, anyától meg a számláról, amire nem elég a Biedronka-fizu.

– Forró! Forró! – ordította Sonia, és eresztenem kellett bele egy kis hideget. Aztán még egy kicsit, még egy kicsit, amíg egészen hideg nem lett a víz, és teljesen alkalmatlanná nem vált a fürdésre, de a húgom így is belépett a kádba.

– Miért nem tudsz egyedül fürdeni? Már nagylány vagy – morogtam, és a koszos ruhákért nyúltam.

Próbáltam begyömöszölni a cuccokat a túlcsorduló szennyeskosárba, de egyszer csak valami furcsát éreztem az ujjaim alatt. Először azt hittem, Sonia cigizik – vicces volt, mert elképzeltem a kishúgomat, amint elmélyülten szívja a répaszínű filtert. De amikor belenyúltam a zsebébe, rájöttem, a cigi puha és törékeny, az viszont, amit találtam, kemény és erős. Sonia nem látta, mit csinálok – végül azonban rájött, és üvöltött, hogy hagyjam abba. De már késő volt – sikerült egy tucat barna csontot a nyitott tenyerembe szórnom, és nyomban borzasztó fülledt lett a levegő a fürdőszobában.

– Ezek honnan vannak? – kérdeztem.

Ismét hallgatott – válasz helyett kihajolt a kádból, és kidobta a taccsot a törülközőre dobott pizsamájára. A hányás súlya alatt Hello Kitty beráncosodott. Rádobtam a hűgomra a törülközőt. Másik pizsamája nem volt, ezt pedig most kénytelen voltam kimosni.

– Eredj aludni – mondtam Soniának.

Mosás közben néztem a vécé mellé dobott csontokat. Szanaszét szóródtak, mint egy puzzle, egyáltalán nem illettek ide. Elég széles darabok, tuti, hogy nem baromfiéi. Barnásak, foltosak. Nem mertem újra megérinteni őket, így csak fölējük guggoltam, és bámultam a felületükön kirajzolódó ösvényeket és örvényeket. Kerestem egy nejlonzacskót, visszamentem a fürdőszobába, beleraktam a csontokat, és feltakarítottam a nyomokat. Nem voltam álmos, fáj a fejem. A műanyag zacskót a lelettel a párnám alá dugtam – nyomott. Sonia és Daniel elaludtak. Az ágyból láttam sötét sziluettjüket. Sírni kezdtem, csak úgy, nem bírtam visszatartani. Csak sírtam, sírtam, a csontok mellett pedig halkán rezegtek. Róluk álmodtam: láttam a földet a házunk alatt – tele emberek és állatok összemixelt csontvázaival.

Reggel Sonia rosszul érezte magát, Daniel nézett valamit a tévében, a nagyi meg nyögdécselt a fájdalomtól, mert daganat volt a hátában. Anya elment a Biedronkába. Óvatosan körbejártam az udvart – teljesen idegen lett minden, amit ismertem. Amiről azt hittem, az enyém, valaki másé volt. Óvatosan lépkedtem, végül meghallottam a reccsenést. Nekiálltam kaparni.

* * *

A nagyai a múlt évszázad harmincas éveiben született, vagyis nagyon régen, a németek idején, akik a szomszédokban laktak, és néha adtak neki egy kis tejet, kenyeret, húst. A nővérevel járt hozzájuk, a mezőre, a tehenekhez, tehenek és mezők, és hazajött a tejjel és a kenyérrel, meg a hús ízével a szájában. A háború papucsos-egyberuhás kislányként találta a nagyit. Öt évig hordatta vele ezt a viseletet – a férfiak elindultak Varsó felé, aztán visszajöttek, de nem mindenki. Egyébként senki sem kérdezte, konkrétan hová tűntek. Viszont mire a férfiak visszajöttek, a németek leléptek: a kertkapun át, székéren, meg sem álltak Franciaországig. A nagyit és nővére számára kezdetét vette a szürke, keserű kommunizmus, amit mindazonáltal megédesítettek egykori szomszédjaik csomagjai. A nagyit évente egyszer mandarint, csokit, cukorkát és más, Párizs környékéről küldött csodákat kóstolhatott. Aztán elment dolgozni a gyógyszergyárba – betöltötte a tizennyolcat, így hát a gyártósor mellé került. Unalmas munkája volt, de legalább megtanult cigizni, és megszülte anyját. Aztán anyja férjet talált magának, és meghalt nagyapa. A nagyit az egészségre káros munkakörülményekre való tekintettel karkedvezményrel vonulhatott nyugdíjba. Igazából mindenki tudta, hogy meg fog betegedni, a nyugdíj egyfajta bocsánatkérés volt – menj most, mert mindjárt meghalsz, és nem lesz időd pihenni.

Csakugyan megbetegedett – tíz évvel a férje halála után kezdődött. Borzasztóan köhögött, sokszor véreset köpött – légzési nehézségei voltak, és fájta a háta. Azt mondta, növekszik benne valami, tépi szét az izmait,

a csontjait, a szerveit. Majd – tucatnyi orvosi vizsgálat után – kiderült, a nagyinak rákja van. Jött a járkálás az onkológiára, az orvosok kérdegetése, a vegyszerek bejuttatása, amelyek a száján és a fején át távoztak – állandóan hányt, és hullott a haja. Mindenhol hajszálakat hagyott maga után, aztán a fejéhez kapott, és úgy tett, mintha nem is azt nézné, hogy visszánő-e valami. Mondanom sem kell, mennyibe került az egész. A Biedronka-fizu nagy része elment orvosra és gyógyszerre, nekünk alig maradt valami. Két évig Podlaski baromfimájkrémen éltünk, amit anya a munkahelyéről hozott, nem törődve a lejáratí idővel és a főnökeivel (nem voltak hajlandók ingyen adni semmit, inkább kidobták). Antibiotikummal felpumpált, darált csirkék lüktettek forró olajként a bőrünk alatt, sárga, pattanásos bőrünkön vérsavóval teli, fehér halmocskák nőttek, de túrtuk a nagy kedvéért, akinek egyszerűen muszáj volt életben maradnia, és ugyanolyan ostoba reménységgel bámultunk az összes pabianicei orvosra.

A nagy haldoklott, így hát folyton imádkozott. Azelőtt is imádkozott, de kötetlenebb formában, a templomban, nem az ágyban és a klotyón. Most viszont éjjelnappal mondogatta az üdvözlégyet és a miatyánkot – így nem sokat kellett magától beszélnie. Túlságosan félt bármit is mondani, nem értette, hogy beszélgetésre van szükségünk, nem Jézusra a nyelvünk hegyén. Ő viszont úgy gondolta, így érthet szót egyik ember a másikkal – Isten által. Nem látta, hogy Isten által egyáltalán nem lehet szót érteni, mivel Isten által csakis összekülönbözni lehet.

A nagy neheztelt ránk, amiért nem járunk templomba, és anyára, amiért nem visz el minket erőszakkal. Télen, amikor a nagy nagyon rosszul érezte magát, és szinte ki sem kelt az ágyból, a házszentelés után panaszkodott ránk a tisztelendőnek. A plébános megvonta a vállát, és oda nem illő módon elnevette magát. „Ne tessék úgy a szívére venni a néninek. Nézze, már nincs sok hátra.” Ilyen pap volt. De a nagy elégedett volt, odaadta neki a borítékot. A tisztelendő azonban továbbra is fintorgott, valahányszor meglátogatta a nagyit a szobájában – öregszag, pisaszag, savanyú izzadságszag, és egyáltalán. A ministránsok a verandán nevetgéltek. Legszívesebben mondtam volna nekik, hogy takarodjanak ki a hidegbe, és fagyjanak meg, ha ilyen nagyra vannak magukkal, de nem szóltam semmit, féltem, hogy elrontom a nagy ünnepét. Olyan elégedett volt az arca, pedig a plébános már tükön ült, hogy leléphessen, elvégre sok tehetős házat kellett felkeresnie, fente a fogát a vendégváró falatokra, amiket a szomszédainktól kapott: a húslevesre, sütire, teára vagy kávéra. Mi nem kínáltuk meg a tisztelendőt. Igazából eszünkbe sem jutott, hogy az asztalhoz hívjuk – csak álltunk körülötte ostobán, amíg belemártotta a permezezőt a vízbe, amit szenteltnek nevezett, pedig rozsdás volt. Tökéletesen megértettem, hogy a tisztelendő jobban szereti a túrós sütit a halálnál. A nagy is érezte, hogy nem nyerte el a tisztelendő tetszését. Haragudott, hogy nem takarítottunk ki otthon. Nagyon szégyellte magát miattunk; néha úgy éreztem, nem is szeret, idegeneknek tart minket.

Imádott szemrehányást tenni anyának. „Kurválkodik”, mindig ezt mondta. Nekem semmi bajom nem volt a kurvákkal, de anya megítélését illetően egyetértettem a nagyival, ha nem is amiatt, hogy szégyelltem volna magamat Isten előtt, akiben nem nagyon tudtam hinni. Egyszerűen ki nem állhattam anya élettársait, akiket folyton hazahozott, akikkel a kanapén vodkázott, tévézett, aztán meg lefeküdt, és a mocskos szerelem hangjaival töltötte be a házat. A pasik nálunk aludtak, reggel pedig felkeltek, elégedetten éjszakai teljesítményükkel, bár persze úgy tettek, mintha semmi ilyesmi nem történt volna, nekem meg libabőrös lett a karom, amikor a reggelinél jó reggelt kívántak, vagy kikiabáltak a klotyóról: foglalt! Vártam, hogy elmenjenek. Számoltam a hátralévő perceket, forgott a gyomrom, ha rájuk kellett nézmem – a boldog, jóllakott, termékeny, az anyámmal folytatott éjszakai hancúrozásban kimerült pasikra. Anya a legkülönbélebb helyeken szedte fel őket: a munkahelyén, boltban, bulikon. Volt pár közös vonásuk: egytől egyig unalmasak, csórók, nagyhangúak és neveletlenek voltak. De tapadtak anyára. Mindegyiket úgy mutatta be nekünk, hogy ő az új apukánk, aki ezentúl velünk fog lakni. Szerencsére anyám kapcsolatai hamar felbomlottak, az apukák elpárologtak, nem foglalták el többé a klotyót, szabad szellemük nem bírta elviselni a belőlünk áradó rossz kisugárzást. Amint egy-egy apuka elpárologott, a nagyik kikelt az ágyból. Haldoklott, haldoklott – aztán felkelt. Mert volt egy-két szava anyához.

Képesek voltak órákig kiabálni egymással, majd alvászünet után reggel és másnap is folytatni a veszekedést, egész addig, amíg a nagyfi már vért köpött, és anya kénytelen volt bevonszolni az ágyba, elrendezni a párnáját, gyógyszert, oxigént, vizet adni neki, miközben egyébként megállás nélkül sírt és káromkodott – nem is tudni, mi bántotta jobban, a nagyfi szavai vagy a betegsége. A nagyfi különben akkor sem hagyta abba anya szidalmazását, amikor anya kikészítette a gyógyszereit, és lefektette őt; a szidalmak között olyan kifejezések szerepeltek, amelyekért más kihajította volna az anyját az ablakon, vagy megfojtotta volna egy párnával – vagyis a kurva, a lotyó, a rohadék és a picsa különféle variációi. Anya azonban szerette a nagyit, és tudta, hogy a nagyfi is szereti őt, még ha néha gyűlöli is, amiért „kurválnak”, és nem jár misére. Kuplerájt csináltál ebből a házból, kiabálta a nagyfi, várod, hogy meghaljak, azt hiszed, akkor majd minden másképp lesz, de nagyon tévedsz, mert nem fogom hagyni, hogy kurválnak, a halálom után is bemászom az ágyadba, és a pinádba dugom a jéghideg ujjamat.

Anya pedig kiabált a nagyival, és sírt, kiabált, és sírt, aztán lefeküdt, és hajnalig sírt, aztán kifestette magát, és ment a szupermarketbe, hogy beüljön a pénztárba, és feltöltse az árut. Noha utáltam az apukákat, akiket hozott hozzánk, és a nagyinak szurkoltam, amikor veszekedtek, tudtam: anya csak azt akarja, hogy szeressék. Csak ennyit.

* * *